

НАПРЯМИ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНОЮ ПРАЦЕЮ ЗАЙНЯТОГО НАСЕЛЕННЯ

У статті проаналізовано напрями управління інноваційною працею зайнятого населення. Для визначення специфіки управління інноваційною працею зайнятого населення автором пропонується визначити умови та принципи її функціонування на рівні національної економіки по двох напрямках: правового регулювання питань інноваційної праці та в межах особливостей віднесення населення до зайнятого та їх положення на ринку праці.

Ключові слова: інноваційна праця, зайняте населення, управління інноваційною працею зайнятого населення, семантична модель, стимулювання попиту зайнятості та пропозиції.

Постановка проблеми. Уявлення про інноваційну діяльність та шляхи її піднесення має збагатити сприйняття людини як носія нововведень на сучасному виробництві. Дослідження означеного питання пропонуємо здійснювати по двох напрямках: перший передбачає здійснення огляду та аналізу законодавства про управління інноваційною працею; другий – полягає у визначенні особливостей віднесення населення до зайнятого та економіко-правових засад його регулювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню питань зайнятості населення присвячено чимало праць як вітчизняних, так і зарубіжних вчених. Проблематика ринку праці та зайнятості населення висвітлюється у працях вітчизняних науковців, зокрема О. Амосова, В. Бандура, В. Васильченка, І. Кравченко, Е. Лібанової, Н. Лук'яченко, В. Петюха, Л. Шаульської тощо.

Невирішені частини проблеми. Розглядаючи питання створення умов та принципів управління прикладання інноваційної праці на рівні держави та окремих регіонів доцільно зупинитися на засадах її правового забезпечення. З огляду на це уявляється безумовно корисним для сучасної теорії та господарської практики України, а також враховуючи недостатню комплексність та цілісність дослідження, вивчити існуючі правові питання управління інноваційною працею зайнятого населення.

Метою дослідження є вивчення напрямів управління інноваційною працею зайнятого населення.

Основні результати дослідження. Дослідженню ключових аспектів зайнятості населення присвячено низку праць зарубіжних вчених, серед яких Р. Еренберг, Р. Сміт, Д. Рікардо, П. Самюельсон, Дж. Кейнс та ін.

У відповідності з Концепцією науково-технологічного та інноваційного розвитку України [Постанова Верховної Ради] головними цілями науково-технологічного та інноваційного розвитку України визначаються:

1) підвищення ролі наукових та технологічних факторів у подоланні кризових явищ у соціально-економічному розвитку України та забезпеченні її економічного зростання, утвердженні духовності у суспільстві, вдосконаленні державотворення;

2) створення ефективних механізмів збереження, ефективного використання та розвитку національного науково-технологічного потенціалу;

3) технологічне переобладнання і структурна перебудова виробництва з метою нарощування випуску товарів, конкурентоспроможних на світовому і внутрішньому ринках;

4) збільшення експортного потенціалу за рахунок наукоємких галузей виробництва, зменшення залежності економіки України від імпорту;

5) органічне включення інноваційних факторів до процесу соціально-економічного розвитку держави, збереження довкілля та ефективного використання природних ресурсів, сприяння створенню в економіці достатньої кількості робочих місць, у тому числі для випускників навчальних закладів, фахівців, які внаслідок економічної кризи втратили свої робочі місця у виробництві, науці, освіті тощо, а також для спеціалістів, які звільняються із Збройних Сил;

6) відродження творчої діяльності винахідників і раціоналізаторів виробництва;

7) розвиток людини як особистості, збереження і захист її здоров'я та середовища проживання, створення умов для високопродуктивної, творчої та безпечної праці і сучасного побуту.

Аналіз літературних джерел (Сікерко, Кулініч, Онікієнко, Петюх) переконливо свідчить, що феномен зайнятості розглядають з позиції економічного та соціального аспектів. Відображаючи найважливішу складову соціального розвитку людини, пов'язану із задоволенням її особистих потреб у сфері праці, зайнятість відображає потребу людини в самовираженні, у задоволенні матеріальних і духовних потреб через дохід, який особа отримує за свою працю [13, с. 80–83]. З позицій економічно-

го життя суспільства, зайнятість – це діяльність населення, що пов'язана зі створенням суспільного продукту та національного доходу. Ця зайнятість визначає економічний потенціал життя суспільства, рівень і якість життя населення в цілому, а також добробут окремих громадян, тобто трудова зайнятість населення є підґрунтям економічного життя суспільства.

Отже, поняття «зайнятість» отримує якісно нове наповнення, соціально орієнтована зайнятість підвищує роль особистості як члена соціуму в реалізації права на працю. Це право закріплюється законом як найважливіше право особи на відповідну роботу. Сучасна стратегія зайнятості повинна визначатися визнанням рівноправності, однакової соціальної значущості будь-якого виду суспільно корисної діяльності, незалежно від сфери її здійснення [8].

Заслуговує на увагу підхід Нікіфорової А. А. [9], за яким автор пропонує розглядати зайнятість населення, з одного боку, з економічних позицій як діяльність працездатного населення щодо створення суспільного продукту або національного доходу, з іншого – із соціальних позицій – як задоволення потреби працездатного населення в праці, яка створює національний дохід в умовах, коли участь або неучасть у суспільній праці визначаються не тільки економічними факторами, а й пріоритетами населення в сфері зайнятості і можливостями їх реалізації.

На думку Жибака М. зайнятість треба розглядати також враховуючи економічні аспекти як діяльність працездатного населення, пов'язана зі створенням суспільного продукту чи національного доходу та соціальні аспекти через надання можливості всім бажаючим і здатним трудитися в суспільному виробництві, а також навчання в загальноосвітніх і спеціальних навчальних закладах, служба в армії, зайнятість у домашньому господарстві, виховання дітей, догляд за хворими і людьми похилого віку, участь в роботі громадських організацій [5, с. 35–36].

Більш широко трактує означене поняття Петюх В. М., який вважає, що «зайнятість – це сукупність економічних, правових, соціальних, національних та інших відносин, пов'язаних із забезпеченням працездатних осіб робочими місцями та їх участю в суспільно корисній діяльності, що приносить їм заробіток або дохід» [11, с. 69].

Визначаючи поняття зайнятості, Онікієнко В. В. і Коваленко Н. І. першочергову увагу звертають на необхідність відтворення, розподілу та перерозподілу трудоактивних громадян в суспільному виробництві, що є індикатором життя населення [10].

Зайнятість населення базується на особистій праці та передбачає отримання доходу, а також визначає передумови ефективного використання трудового потенціалу держави, регіону та окремого працівника і пов'язана із забезпеченням масштабів, умов та форм включення людей в суспільну працю. Зайнятість вказує на рівень забезпечення працездатного населення робочими місцями в системі відносин суспільної праці. Враховуючи весь спектр відносин, які проявляються і перетинаються у змісті категорії «зайнятість населення», вона, на думку [7], синтезує систему економічних, правових, соціальних, національних та інших відносин з приводу діяльності громадян у процесі створення суспільного продукту в системі суспільної праці, яка базується на особистій праці та приносить дохід.

Враховуючи високий ступінь розробленості питань, пов'язаних із зайнятістю населення, врахуванні різних аспектів цього поняття, визначенні різноманітних критеріїв сегментації (регіональний, молодіжний, сільської місцевості, осіб із особливими потребами тощо), у даному дослідженні під зайнятістю населення будемо розуміти те визначення, яке наведено в Законі України «Про зайнятість населення».

Нівелювання їх впливу – справа системної перебудови багатьох внутрішньоекономічних, соціальних та правових процесів, що мають довгостроковий лаг трансформації. Ми погоджуємося з висновками вчених про те, що функціонування економіки знань є благодатною основою для продукування нових технологій, інновацій у всіх сферах життєдіяльності, використання можливостей інтелектуально-креативних здатностей індивідів в процесі виробництва та управління. З урахуванням означеного та подолання впливу негативних чинників на рис. 5 наведено напрями стимулювання інноваційної праці зайнятого населення.

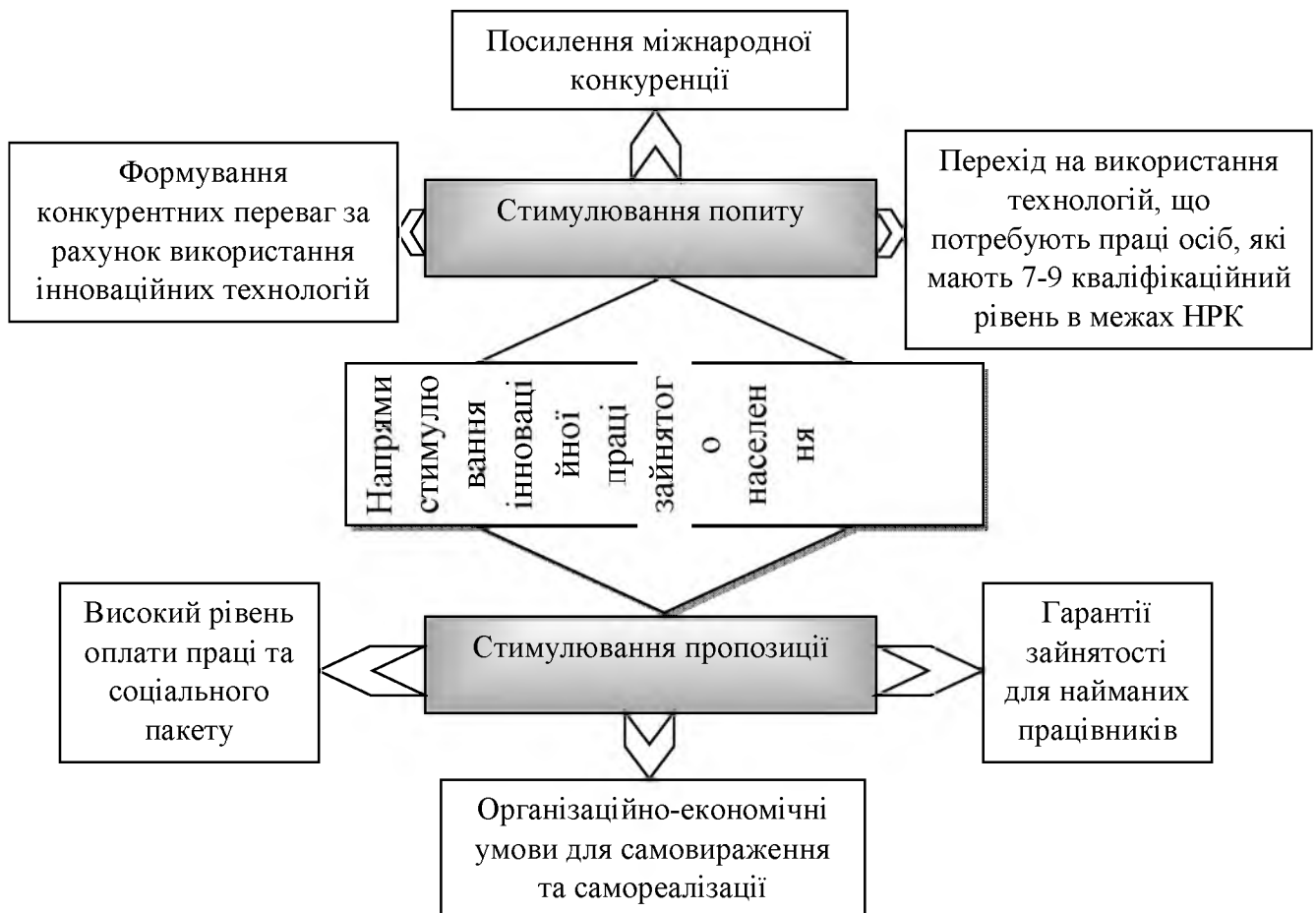

Рис. 1. Напрями стимулювання інноваційної праці зайнятого населення (авторська розробка)

На тлі нестабільності економічних процесів в Україні реалії зайнятості по-українськи обумовлені наступними чинниками: системною соціально-економічною кризою суспільства; недосконалістю правової бази; конфліктною приватизацією державної власності; слабкістю управління соціально-трудовими відносинами на різних рівнях влади; різким соціальним розшаруванням; неформалізованістю середнього класу, нерозвиненістю соціальних інститутів і структур громадянського суспільства; високим ступенем патерналістських настроїв і тенденцій у суспільстві; неорганізованістю практики соціального партнерства [14, с. 74–76.]; розвитком тіньової економіки та, як наслідок, тіньового ринку праці; низьким рівнем громадянської активності населення; ментальністю в русі соціалістично-комуністичної системи державного управління.

Напрями стимулювання запропоновано розподіляти за стимулюванням попиту та пропозиції в частині використання інноваційної праці зайнятого населення. Так, до стимулювання попиту з боку роботодавців нами віднесено такі напрями: формування конкурентних переваг підприємства за рахунок використання інноваційних технологій, перехід на використання технологій, що потребують праці осіб, які мають 7-9 кваліфікаційний рівень Національної рамки кваліфікацій, посилення міжнародної конкуренції. Стимулювання пропозиції з боку власників інноваційної праці може мати ефект у випадку створення господарюючими суб'єктами організаційно-економічних та правових засад більш вигідного працевлаштування, а саме: високий рівень оплати праці та соціального пакету, гарантії зайнятості, умови для самовираження та самореалізації.

З огляду на викладене автор пропонує визначити взаємозв'язок між правовими аспектами управління інноваційною працею в площині макроекономічного рівня в межах зайнятого населення. Чітка графічна організація матеріалу на основі використання семантичної моделі досить повно відбиває характер елементів виділених частин (рис. 6). Термін «семантична» означає смислова, а сама семантика – це наука, що встановлює відносини між символами і об'єктами, які вони позначають, тобто наука, що визначає сенс знаків.

Семантична мережа – це орієнтований граф, вершини якого – поняття, а дуги (стрілки) – відносини між ними. Характерною особливістю семантичних мереж є обов'язкова наявність трьох типів відносин:

- 1) клас – елемент класу;
- 2) властивість – значення;
- 3) приклад елемента класу.

Проблема пошуку рішення в базі знань типу семантичної мережі зводиться до задачі пошуку фрагмента мережі, відповідного деякої підмережі, що відповідає поставленій задачі.

Переваги семантичних моделей – наочність представлення знань, з їх допомогою зручно представляти причинно-наслідкові зв'язки між елементами (підсистемами), а також структуру складних систем. Недолік таких мереж – складність виведення, пошуку підграфу, який відповідає запиту.

Проте автором визначаються ті аспекти впливу, які виходять із змісту та призначення інноваційної праці в економіці країни, виробництві, консалтингу, а також обираються ті результати, до яких може привести вміле управління інноваційною працею зайнятого населення, в тому числі базуючись на принципах та функціях діяльності таких державних органів влади, як: Міжвідомчої ради з питань удосконалення та розвитку міжнародної науково-технічної діяльності України; Української державної інноваційної фінансово-кредитної установи; Держінформнауки України; Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва; Державного агентства з інвестицій та управління національними проектами України.

Науково-технологічний та інноваційний розвиток є невід'ємною складовою частиною задоволення широкого комплексу національних інтересів держави, що реальну незалежність і безпеку мають лише країни, здатні забезпечувати оволодіння новими знаннями та ефективне їх використання. В контексті цього збереження та підвищення якості інноваційної праці можна віднести до пріоритетних національних інтересів України.

В умовах жорсткого дефіциту коштів необхідно вдосконалити систему формування і реалізації державних пріоритетів у сфері науки та технологій в частині активізації інноваційної праці. В її основу має бути покладено наступні принципи:

- 1) відповідності основних напрямів науково-технологічного розвитку головним проблемам та перспективам розвитку суспільства;
- 2) відповідність структури підготовки фахівців потребам ринку праці;
- 3) акцентуалізація підготовки фахівців, що відповідають 7-9 рівням кваліфікації у відповідності до Національної рамки кваліфікацій;
- 4) наукової обґрунтованості – застосування інноваційної праці тільки в тому випадку, коли це потребує виробництво;
- 5) економічної ефективності застосування інноваційної праці, за якої витрати на її утримання не перевищують вигоду;
- 6) правового врегулювання відносин з використання інноваційної праці – правила використання праці повинні встановлюватися відповідними нормативно-правовими актами.

Слід забезпечити комбінований підхід до підтримки відповідних напрямів науки і техніки, який передбачає фінансування державою фундаментальних досліджень, а також створення та впровадження ринкових науково-технологічних інновацій у сфері пріоритетних прикладних досліджень.

Заходи організаційно-економічного характеру, що сприяють активізації інноваційної активності зайнятого населення:

- 1) посилення децентралізації управління інноваційною працею суб'єктів господарювання;
- 2) удосконалення системи освіти з метою забезпечення відповідності вимог роботодавців, змісту й характеру освітнього процесу та компетенцій випускників;
- 3) активізація співробітництва підприємницьких структур з ВНЗ та науково-дослідними інститутами задля запровадження практики використання результатів фундаментальних досліджень, проведення досліджень прикладного характеру;
- 4) створення умов для міжнародного співробітництва України як рівноправного партнера інноваційного процесу;
- 5) посилення іміджевої складової інноваційної праці через активізацію дії інформаційного простору, профорієнтаційної роботи серед молоді;
- 6) створення умов для інтернаціоналізації освітянського простору, підвищення інтелектуальної мобільності кадрів для переймання передового досвіду та його застосування у вітчизняних умовах;
- 7) посилення взаємодії державних та регіональних органів влади, що регулюють питання інноваційної діяльності підприємств;

- 8) фінансово-економічне та техніко-технологічне забезпечення проведення досліджень інноваційного характеру, що датуються з місцевого та державного бюджетів;
- 9) посилення відповідальності за невиконання державних задач, що стимулюють розвиток інноваційної активності в окремих галузях економіки та країни в цілому.

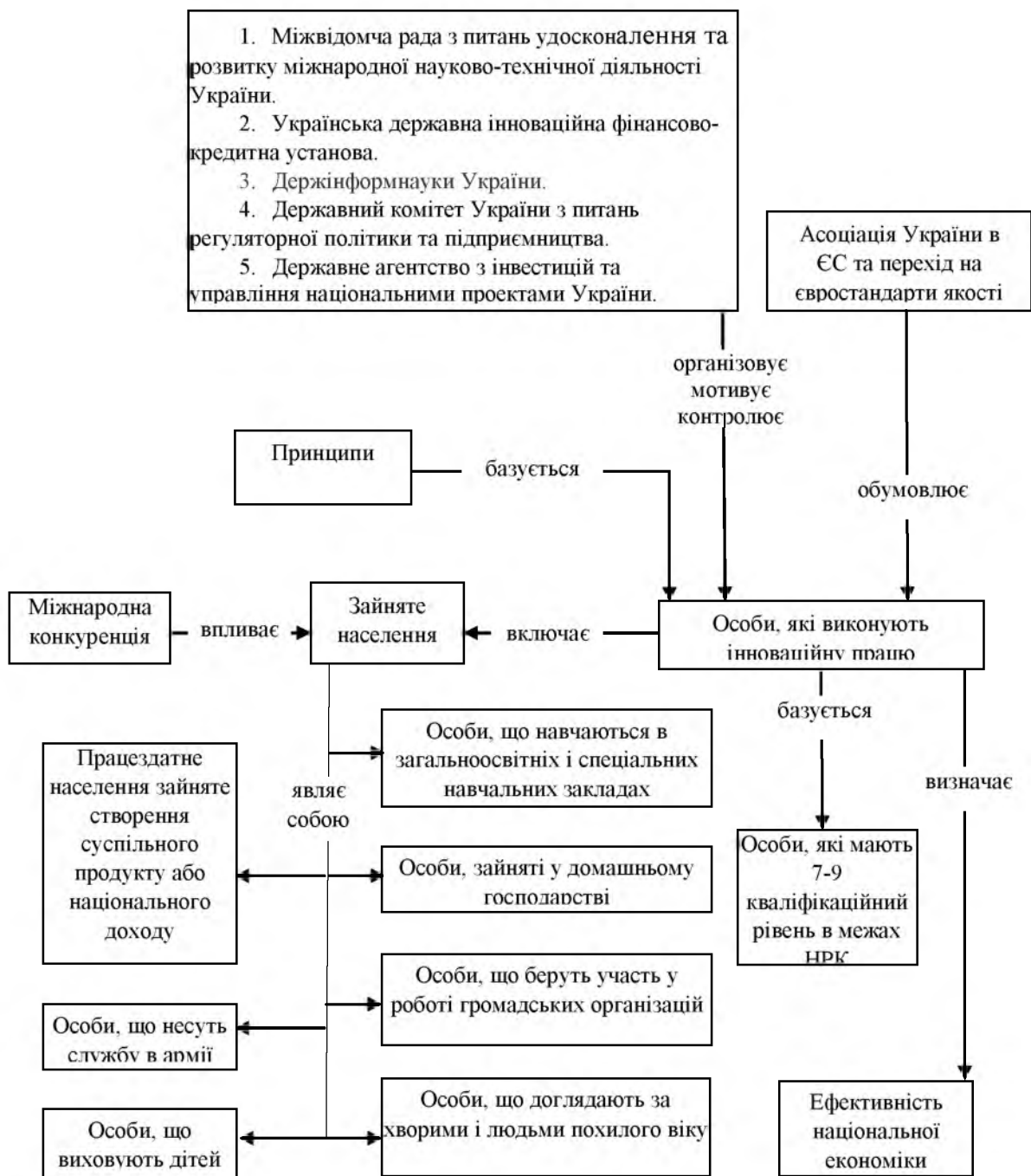

Рис. 2. Семантична модель системи управління інноваційною працею зайнятого населення (авторська розробка)

Висновки. Аналізуючи вище викладене, можна зробити такі висновки:

1. В межах управління особливу увагу приділено вибору напрямів стимулювання інноваційної праці зайнятого населення як стимулюванням попиту та пропозиції. Так, до стимулювання попиту з боку роботодавців нами віднесено: формування конкурентних переваг підприємства за рахунок використання інноваційних технологій, перехід на використання технологій, що потребують праці осіб, які мають 7–9 кваліфікаційний рівень Національної рамки кваліфікацій, посилення міжнародної конкуренції. Стимулювання пропозиції з боку власників інноваційної праці може мати ефект у випадку

створення господарюючими суб'єктами організаційно-економічних та правових засад більш вигідного працевлаштування.

2. Виділено основні елементи процесу управління інноваційної праці зайнятого населення на основі побудови семантичної моделі, яка досить повно відбиває характер елементів виділених частин. Автором визначаються ті аспекти впливу, які виходять із змісту та призначення інноваційної праці в економіці країни, виробництві, консалтингу, а також обираються ті результати, до яких може привести вмiле управління інноваційною працею зайнятого населення, в тому числі базуючись на принципах та функціях діяльності таких державних органів влади, як: Міжвідомчої ради з питань удосконалення та розвитку міжнародної науково-технічної діяльності України; Української державної інноваційної фінансово-кредитної установи; Держінформнауки України; Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва; Державного агентства з інвестицій та управління національними проектами України. В межах моделі розроблено ряд заходів організаційно-економічного характеру, що сприяють активізації інноваційної активності зайнятого населення. Враховуючи національний характер досягнення конкурентних переваг подальші дослідження будемо проводити на рівні зайнятого населення та вибагливості роботодавців щодо наявності у нього здатностей до виконання інноваційної праці.

Література

1. Ахромкін Є. М. Дослідження проблем стимулювання інноваційної активності працівників підприємств Луганської області / Є. М. Ахромкін, І. А. Попова, О. В. Перепелюкова // Економіка та право. – 2012. – № 2. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Epravo/2012_2/8.pdf.
2. Багрова І. В. Инновационная составляющая труда менеджеров и её учет в кадровой политике предприятия / И. В. Багрова // Вісник економічної науки України [Електронний ресурс]. – 2010. – № 1. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Venu/2010_1/4.pdf.
3. Білик О. М. Інтелектуальна мобільність населення України / О. М. Білик // Науковий вісник ЧДІЕУ. – 2012. – № 4. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/NvChdieu/2012_4/125-131.pdf.
4. Гулько В. І. Резерви ефективного використання інтелектуального потенціалу зайнятого населення / В. І. Гулько // Наукові праці КНТУ. Економічні науки. – 2012. – № 17. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/natural/Npkntu_e/2010_17/stat_17/18.pdf.
5. Жибак М. Соціально-економічна сутність зайнятості, її структура та основні функції / Жибак М. // Економічний аналіз. – 2008. – Вип. 3 (19). – С. 35–36.
6. Про зайнятість населення : закон України // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2013. – № 24. – Ст. 243 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/5067-17>.
7. Кремень О. І. Зайнятість населення: основні підходи до трактування сутності та сегментації / О. І. Кремень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/ekpr/2010_35/Zm/12PDF.pdf.
8. Кулініч І. О. Ринок праці та зайнятість населення в Україні: соціально-економічний аналіз / Кулініч І. О. // Всеукраїнський науково-виробничий журнал «Сталий розвиток економіки». – 2010. – № 2/20 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/src/2010_2/20.pdf.
9. Никифорова А. А. Рынок труда: занятость и безработица / А. А. Никифорова. – М. : Международные отношения, 1991. – 180 с.
10. Онiкiєнко В. В. Продуктивна зайнятiсть: змiст, актуальнi проблеми i шляхи досягнення / В. В. Онiкiєнко, Н. І. Коваленко. – К. : Принт-експрес, 2008. – 50 с.
11. Петюх В. М. Ринок праці : [навч. посiб.] / В. М. Петюх. – К. : КНЕУ, 1999. – 288 с.
12. Про концепцію науково-технологiчного розвитку України : постанова ВРУ // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 37. – Ст. 336 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/916-14>.
13. Сiкерко Л. П. Ефективнiсть зайнятостi як чинник людського розвитку / Сiкерко Л. П. // Статистика України. – 2009. – № 3. – С. 80–83.
14. Слабко Я. Я. Дослiдження проблеми зайнятостi в Україні / Я. Я. Слабко // Альманах «Гранi». – 2012. – № 10 (90). – С. 74–76.

НАПРАВЛЕНИЯ УПРАВЛЕНИЯ ИННОВАЦИОННЫМ ТРУДОМ ЗАНЯТОГО НАСЕЛЕНИЯ

В статье описаны и проанализированы направления стимулирования инновационной труда занятого населения. Выделены основные элементы процесса управления инновационной труда занятого населения на основе построения семантической модели, которая достаточно полно отражает характер элементов выделенных частей.

Ключевые слова: инновационная работа, занятое население, управление инновационной трудом занятого населения, семантическая модель, стимулирование спроса занятости и предложения.

Okhrimchuk N.

WAYS OF MANAGING THE INNOVATIVE WORK OF THE EMPLOYED POPULATION

The article describes and analyzes the direction of stimulating innovative labour employed population. The basic elements of the process of management of innovative labour employed population on the basis of construction of a semantic model that adequately reflects the nature of the items selected portions. The article analyzes the ways of managing the innovative work of the employed population. To determine the specifics of management of innovative labour employed population author proposed to define conditions and principles of its functioning on the level of the national economy in two directions: legal regulation of innovative work and within the peculiarities of the attribution of the population to the occupied and their labour market situation.

In the office of the special attention paid to the choice of directions of stimulation of innovative labour employed population as stimulation of demand and supply. The basic elements of the process of management of innovative labour employed population on the basis of construction of a semantic model that adequately reflects the nature of the items selected portions. The author identifies those aspects of the effects that come out of the content and purpose of innovative labour in the economy, production, consulting, and are elected by the results that may result from the skillful management of innovative work of the employed population, including among based on the principles and functions of the activities of such public authorities as: Interdepartmental Council on the issues of improvement and development of the international scientific and technical activity; the Ukrainian state innovation financial-credit institutions; State Committee of Ukraine for regulatory policy and entrepreneurship, State Agency for investment and national projects in Ukraine. In the framework of the model developed a number of measures of organizational-economic nature that contribute to enhancing innovation activity of the employed population.

Key words: innovative work, employed population, management of innovative work of the employed population, semantic model, promotion of employment demand and supply.

Надійшла до редколегії 13.01.2014